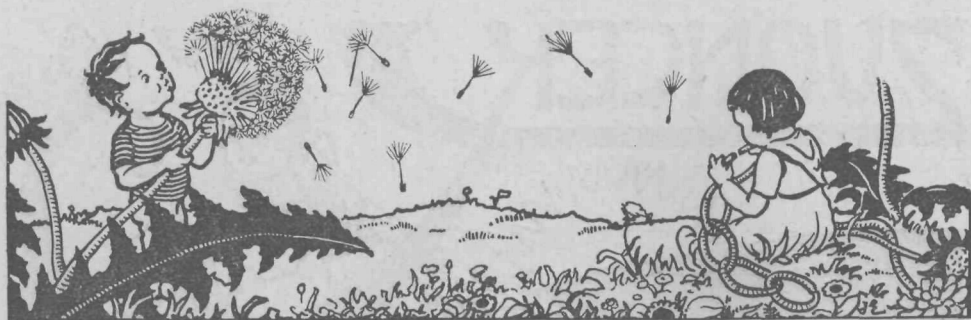

JOSIP VANDOT:

Koceljeva osveta.

Planinska pripovedka.

9.

Jankov Kocelj je bil privezan z vrvjo k borovcu. Prepričan je bil, da se ne bo mogel nikoli izmuzniti iz trdih vezi. Zato pa ga je popadala taka jezica, da je kar z nogami cepetal, toda naposled je izprevidel, da mu vsa silna jezica prav nič ne pomaga. Huda krvca se mu je pričela polagoma pomirjati. Poslušal je, kaj se pogovarjata stric in birič tam za rušjem. Govorila sta samo o Koclju in njegovi hudobiji. Pa se jima je res zdelo strašno, da je Kocelj požgal svojo lastno domačijo in pobegnil kot razbojnik in požigalec preko gore. Zato Kocelj zasluži kazen, da jo bo pomnil vse življenje. V ječo naj ga zapro do smrti ali pa naj ga obesijo. O, pošteni stric Frcavec iz Podkuž ne bo nikoli več pogledal nepridiprava, ki je že v mladih letih tak razbojnik in požigalec! Ali naj potepuha vzame na svoj dom, da mladi razbojnik zažge tudi njegovo lepo hišo?

Stric je govoril in strašno mahal z dolgimi rokami. Birič pa je žvenkljal s krivo sabljo in mu pritrjeval. Jankov Kocelj pa je poslušal. V glavi mu je šumelo zaradi hudih udarcev, ki jih je bil prej dobil od strica in biriča. A Kocelj vendarle ni nehal misliti na to, kako bi prerezal vrv in pobegnil. Vedel je, da ga je Vitranec izdal. Kaj je pač storil Kocelj Vitrancu, da je naščuval ljudi proti njemu? Nič hudega mu ni storil; dobroto mu je izkazal, ko je ujel Anjo Panjo in jo zaprl v klet. Vitranec bi mu moral biti hvaležen.

»Seveda — hvaležen!« se je posmejal Kocelj porogljivo sam pri sebi. »Pa vem, da bom moral v ječo, kamor me uklenjenega kakor razbojnika povedeta stric in birič. Kaj mi pomaga, da nosim pod jopičem paličico z zlatim rogljičkom? Nič! V ječo pridem ali pa celo na vislice! Privezan sem k drevesu, da se še geniti ne morem.«

Kocelj se je razžalostil in je skoro obupal. Vlekel je na vso moč za vrv in poizkušal, da bi jo pretrgal in si osvobodil roke. A ves

njegov trud je bil zaman, ker je bila vrv premočna. Zato pa je opustil to brezuspešno delo in je premišljal: »Hm, kaj pa, če bi zavpil nad dedcema in bi jima povedal, da moram zdaj k Vitrancu? Anjaro Panjaro sem zalotil in zaprl. Zato pa moram k Vitrancu, da mu to povem, sicer bo jezen na strica in biriča.«

Že je odprl usta, da bi zavpil. Toda premislil se je, zakaj šinilo mu je v glavo, da ne sme stricu in biriču ničesar povedati o Anji Panji, ker bi jo gotovo izpustila, da bi pograbila Koclja in ga nemara še celo zadavila. Premišljal je dalje. Pobegne lahko samo, če prereže vrv in iz nje izmota svoje roke... »A kako naj napravim vse to?« je preudarjal, da mu je po glavi še bolj šumelo. »Da je tukaj pritlikavec Brincelj s pipcem, bi lahko prerezal vrv. A ni pritlikavca in ne pipca. Z zobmi tudi ne morem pregrizti vrvi.«

Kocelj je skoro na glas zavpil in je trikrat poskočil, ker se je bil domislil pravega. Pogledal je čez rušje, a videti ni mogel strica in biriča, ki sta ležala na trati in se še vedno pogovarjala o hudobnem požigalcu. Kocelj je šinil k skali, ki je ležala samotna kraj borovca. Skala je imela na sprednji strani tri ostre robove. Prav nič se ni Kocelj pomišljal, ampak je pričel drgniti vrv ob ostri rob. Drgnil je naglo in z vsemi močmi — in kar mahoma je vrv popustila in se pretrgala na dvoje.

Kocelj se je pretegnil dvakrat, trikrat. Smejal se je sam pri sebi, ker je bil rešen. Naglo se je hotel zapoditi skozi rušje mimo strica in biriča in pobegniti v gorsko divjino. Toda premislil se je in je potegnil naglo izpod jopiča paličico z zlatim rogljičkom. »Zdajle bosta pošteno zaplesala — Kocelj bo vama godel, a vidva bosta plesala.« je dejal. »Premikastila sta me in mi skoro ušesa potrgala. Zato pa le poizkusita, kako je človeku prijetno, če padajo nanj bunke od vseh strani!«

Visoko nad glavo je vihtel paličico z zlatim rogljičkom in je godrnjal in mrmral nerazločne besede, kakor se je bil naučil od Anje Panje. Potem pa se je ustavil in je zamahoval s paličico proti rušju, ki sta za njim sedela stric in birič. Govoril je polglasno:

»Čira — čara —
dedca stara,
sablja živa,
noga kriva,
vroče dlani,

hajd po strani!
Pa ne zabi:
zgrabi, zgrabi —
hopa — hop,
hopsa — lop!«

Še trikrat je zavihтел paličico in je urno kot blisk skočil v grmovje. Od zadaj je udaril strica in biriča z rogljičkom po glavi. Nato pa se je skrnil in se potuhnil v rušje. Videl je, kako je skočil birič na noge in pograbil z vso močjo strica za vrat. — »He, kaj ti boš mene nabijal po glavi?« je zavpil. »Krivogledec, krivonožec! Ali ne veš, kdo sem jaz? Pa boš mene bil?«

Stric iz Podkuž je zgrabil biriča za debeli vrat in ga je pričel mikastiti. Zraven je pa vpil, da je čudno jekalo: »Ti boš mene pretepal po glavi in me davil kakor krvnik? Ti žaba debela, trikrat preklana! Oj, mene, ki sem poštenjak nad poštenjaki in sem stric Frcavec iz Podkuž? — Čakaj, čakaj!«

Jela sta se mikastiti, da je kar pokalo. Vpila sta in rjula in se nista izpustila. Kocelj ju je gledal iz gostega rušja in se od smeha tolkel po kolenih. — »O, le mikastita se!« je govoril. »Le mikastita se, kakor sta bila prej mene mikastila! Pa zdaj lepo vidita, kako je to prijetno... Prav sem napravil, da sem vaju začaral v divja pretepača, ki bosta do dobrega zmikastila drug drugega. Pa ne bosta odnehala prej, dokler vaju zopet ne začaram in vama ne ukažem, da odnehajta... O, privoščim vama vse to, ker sta oba hudobca in zaslu-

žita, da se pošteno zmikastita... O, le dajta se! Vse življenje se bosta spominjala, kdaj sta ujela Jankovega Koclja in ga uklenila kakor najhujšega razbojnika... Le dajta se!«

Kocelj se je še enkrat zasmeljal in se splazil iz rušja. Šel je mimo strica in biriča, pa ga niti videla nista, ker sta se na vso moč pretepavala. Kocelj je šel počasi navzdol med gostim rušjem. Daleč doli do Krivega plazu je že prišel, tam pa je obstal in pogledal na višino. Pa je še vedno videl, kako sta se stric in birič neutrudno pretepala in sta vpila, da se je moralo slišati v samo zagorsko vas. Kocelj je stopil na Krivi plaz in se je pričel po snegu in pesku drsati navzdol. Skoro sam ni vedel, kdaj je prišel vštric pečin, ki je sredi njih čepela Vitrančeva Črna lopa.

Ustavil se je in sedel na ploščat kamen. Gledal je na Črno lopo, glavo si je podprl z roko in se je zamislil. Vedel je, da je zdaj dospel na kraj pota. Treba mu je kreniti samo na desno in se preriti skozi

rušje, pa bo v Črni lopi. Tam pa stopi pred Vitranca in mu pove, kako in kaj je z Anjo Panjo.

»Hm, teta Anjara Panjara,« je mislil Kocelj. »Zaslužila je črno ječo, kakor sta zaslužila stric in birič, da se zdaj neusmiljeno pretepavata... A Vitranec ni zaslužil, da mu pride Anjara Panjara na tako lep način v roke. Saj je mene izdal hudobnim ljudem in je nahujskal strica in biriča, da sta šla nadme kot nad krvoločnega razbojnika. Zato pa ne zasluži, da mu izdam Anjaro Panjaro... Kar mimo Črne lope pojdem in se niti ne zmenim za Vitranca. Saj mi ne bo hvaležen, ampak me nemara še celo nabije, ker sem zažgal bajto in sem kriv, da se stric in birič tako pošteno mikastita... Kocelj, Kocelj, nikar ne hodi k Vitrancu! Svojo pot hodi — in tista pot drži samo v mesto.«

Razveselil se je Kocelj te misli in v prvem trenutku je bil prepričan, da je ta misel edino prava. A domislil se je tudi, da mora v mesto samo zaradi hudobnih, brezsrčnih vaščanov, in ta misel ga je odvrnila od prvega sklepa. Pa se je udaril po kolenu in je rekel: »Skoro bi pozabil, kar sem bil sklenil takrat, ko sem Anjari Panjari vzel čarodejno paličico. Ali nisem takrat obljubil, da pojdem v vas in začaram tam hudobne, jezikave vaščane v mravlje-arsice, ki se zgrizejo med sabo in poginejo, da zagorski vasi ne bo več treba imeti takih ljudi po hišah... Tako sem obljubil in obljubo moram izpolniti. Naravnost v vas pojdem. Ko začaram vse vaščane v mravlje, se pa povrnem k teti Anjari Panjari in jo začaram v črno mačko, da bo stražila samotno hišico v Planici. Potem pa povedem sirotno Reziko domov. S pritlikavcem Brincljem pa odidem v mesto, da si pošteno prisluživa z njegovim noskom klobuk cekinov. Paličico zlomim na sto koščkov, a zlati rogljiček vržem v korensko jezero, da ne bo več hudobnega čaranja v naših krajih. Potem bo mir za vse čase.«

Kocelj se je ozrl na zagorsko vas, ki je počivala v dolinici med zelenjem in solnčnimi žarki. »Čakajte, ljudje!« je zagrozil zagorski vasi. »Še danes boste mravlje-arsice in boste grizli drug drugega. Še danes pride k vam neumni in bedasti Kocelj, ki ste ga preganjali in zasmehovali, ker je bil siromak. A vi vsi ste tako bogati! Pa naj vam zdaj pomaga bogastvo, zdaj, ko pride siromak Kocelj in vas izpremeni v mravlje!«

Trikrat je Kocelj zažugal zagorski vasi s pestjo. Potem pa je prišel stopati ob rušju navzdol. Že je bil mimo Črne lope in se je že bližal bukovemu gozdu, ki se je širil strmo ob gori navzdol. A tedaj je obstal kakor prikovan in je ostrmel, zakaj nenadoma je stopil pred njega sam Vitranec, kakor da je vstal iz odprte zemlje. Hudo je gledal dečka in se je držal za dolgo, belo brado. Molčal je.

»Stric Vitranec!« je dejal Kocelj v zadregi. »Pa vas po dolgem letu zopet vidim... Oj, stric Vitranec!...«

Vitranec je dvignil naposled roko in je rekel s presunljivim glasom: »Pobič, vprašam te, kam greš zdajle? Ali si na pošteni ali nepošteni poti?«

Kocelj je odvrnil prostodušno: »Še nikoli nisem hodil po nepošteni poti. Saj niti ne poznam tiste poti in je tudi nočem poznati... V vas grem, ker imam tam opravila. Z ljudmi se hočem pošteno dogovoriti!«

»Pobič, govoriš precej samozavestno,« je dejal Vitranec. »V vas greš, praviš? Ali pa tudi veš, kaj te tam čaka? Biriči prežé nate, da te pograbijo in vržejo v ječo. Zažgal si bajto in pobegnil. Pa si poži-

galec in si zaslužil ječo. Zdaj te vsepovsod iščejo. Stric iz Podkuž in birič Šimen sta že šla za tabo. Ali ju nisi nikjer srečal in videl?«

»O, birič in stric iz Podkuž!« je odgovarjal Kocelj. »Videl sem ju ravno prej. Strašno se mikastita in pretepata tam v rušju. Vpijeta pa tako, da se sliši njuno vpitje prav do sem.«

Vitranec je resnično slišal tisto vpitje in se je začudil. — »Hm, pa res strašno vpijeta,« je menil. »Kaj se jima je pač dogodilo, da sta se sporekla? Pojdem pogledat, da ju pomirim... Ti si ju videl, pobič? Čudno, da te nista pograbila, če sta te videla...«

»Pobegnil sem jima,« se je posmejal Kocelj. »Dobro sta me zmi-kastila, zato sem jima pa pobegnil. Pa sta se nemara zaradi tega spo-rekla in pograbila.«

Vitranec je mislil in mislil. Naposled je pograbil Koclja za roko in mu velel: »Hodi z mano, pobič! V Črno lopo te povedem in tam se dogovoriva o vsem, česar treba!«

Kocelj se je začudil in se popraskal za ušesom. — »Stric Vitranec!« je rekel. »Pa ne, da me hočete zopet zapreti v tisto hudo ječo? O, nikar, stric Vitranec, saj nisem storil nič hudega...«

»Tiho, pobič!« ga je zavrnil Vitranec in je pričel naglo stopati po stezi, ki se je vila med rušjem proti Črni lopi. Kocelj je stopal za njim in je premišljal, čemu ga vleče Vitranec ravno v Črno lopo. Bal se je in je bil prepričan, da ga bo Vitranec zaprl v črno ječo. In Koclja je pošteno zazebló ob tej misli. »Glej, glej, kam sem prišel!« si je dejal. »Zdaj pa beži, Kocelj, če moreš! Smejali se ti bodo ljudje na vasi in se še bolj norčevali iz tebe. Pa si jih mislil ti začarati v mravlje, a si se sam pričaral naravnost v hudo Vitrančevo ječo... Samo še tega se ti manjka, da te Vitranec malo pretiplje in ti odvzame paličico z zlatim rogljičkom. Potem pa čaraj, če moreš s čim! Najbolje bo, da povem Vitrancu resnico.«

Kocelj je že odprl usta, da bi govoril. A tedaj se je Vitranec ustavil in je vprašal s strogim glasom: »Povej mi, pobič, po resnici, zakaj si zažgal bajto?«

»Pošteno me vprašujete, stric Vitranec!« je odvrnil Kocelj. »Zato vam pa naj pošteno odgovorim. Saj je res, da sem zažgal bajto. A zažgal sem jo samo zaradi strica. Hudo me je pestil in mi grozil s strašnimi rečmi. Pa še to mi je rekel, da bo prodal mojo bajto in denar potisnil v svoj žep... Pa me je pograbila jezica, da sem zažgal bajto. Saj je bila bajta moja, zato pač lahko storim z njo, kar hočem.«

»Hm — hm,« je dejal Vitranec, a drugega nič. Stopal je naglo naprej in je molčal. Kocelj se je pa popraskal za ušesom in si je mislil: »O, resnico sem mu povedal. Pa nemara ne bo vse to prav nič pomagalo. V ječo me pa vendarle zapre... Treba mu bo povedati o Anjari Panjari. Mogoče bo pa to kaj pomagalo?« In Kocelj je potegnil Vitranca za roko in dejal: »Stric Vitranec, postojte! Zaradi siromašne bajte mi kar nočete verjeti, četudi sem vam povedal samo resnico. Zato pa vam hočem povedati nekaj drugega. Mogoče me boste poslušali in mi pritrdili... Saj poznate teto Anjaro Panjaro? Iz ječe vam je ušla in se skrila v Planici. Pa sem jo zasačil jaz, nemarno mačko sem ji zadavil, a na meh je nisem odrl, kakor sem ji bil obljubil. Anjaro Panjaro sem pa le zaprl v klet. Zdaj pa premišljam, ali bi jo vrgel v sršenovo gnezdo ali pa bi jo začaral v črno mačko? — Pa vas vprašam, stric Vitranec, kaj bi bilo bolje?«

Kakor bi trenil, se je ustavil Vitranec, je pograbil Koclja z obema rokama in ga vprašal: »Ali govoriš resnico, pobič? Povej mi naglo, ali govoriš resnico?«

»Resnico!« je potrdil Kocelj. »Vse je resnično o Anjari Panjari, kakor je vse resnično, kar sem povedal o požgani bajti. Glejte, stric Vitranec, v Planico se je Anjara Panjara skrila pred vami. Lepo hišico ima tam; a v tisti hišici zdaj gospodari vaš pritlikavec Brincelj. Anjara Panjara pa rohni v črni kleti.«

»Hoj-he, hoj-he!« je zavpil Vitranec in je zgrabil z vso močjo Koclja za roko. »Hoj-he!« je dejal še enkrat in je Koclja vlekel skozi rušje proti Črni lopi...

(Konec.)

Pomladna.

Prišla je naša
kraljička pomlad
in odklenila svoj
biserni grad.

Zvončke razsula
v dol je in breg —
ljubke ko zajčke,
bele ko sneg.

Okna srebrna
odprla je spet,
ptičke spustila
v širni je svet...

Albin Čebular.

